

Žmogus, Lietuvai gražinęs Lietuvą

Nepriklausomai 1990-ųjų Lietuvai pradėdant jau ketvirtą dešimtį ir Lietuvių bendruomenių vairą įvairiuose kraštuose perimant jaunesnei, jau nepriklausomybės laikais iš Lietuvos išvykusiai kartai, pamažu į istorinę užmarštį grimzta ankstesnės bangos, t. y. Antrojo pasaulinio karo metais iš Lietuvos pasitraukusių išeivijos atstovų vardai ir darbai. Vienas iš tokių primirštų vardų, be abejonės, būtų Bronius Kviklys (1913-1990) - žymus JAV lietuvių žurnalistas, skautas, visuomenininkas, kraštotyrininkas, kolekcionierius.

Daiva DAPKUTĖ

PASAULIOLIETUVIS.LT

Apie Broniaus Kviklio darbus būtų galima kalbėti valandų valandas, o jo darbų ir straipsnių bibliografinis sąrašas galėtų sudaryti atskirą leidinį[1]. Prieš daugelį metų profesorius Bronius Vaškelis Kviklį yra pavadinęs „žmogumi, Lietuvai gražinusi Lietuvą“[2]. Nors tuomet B. Vaškelis teigė šį apibūdinimą pasiskolinęs iš spaudos, jis bene taikliausiai atskleidžia Broniaus Kviklio darbų svarbą tiek išeivijai, tiek Lietuvai. Ne vieno lietuvių namuose galima rasti pagarbioje vietoje sustatytus vienuolika šio žmogaus išeivijoje parengtų enciklopedinių leidinių „Mūsų Lietuva“ ir „Lietuvos bažnyčios“[3] tomų. Nepriklausomybės aušroje 1989-1991 m. Lietuvoje perleistos „Mūsų Lietuvos“ 30.000 egzempliorių tiražas ištirpo nejučiomis, nuolat girdint nespėjusiųjų knygos įsigyti klausimus, kur ją gauti[4]. Bėgant metams susidomėjimas šiais B. Kviklio darbais mažėjo, tačiau iki šiol jie laikomi vienais vertingiausių tokio apžvalginio enciklopedinio pobūdžio darbų. Lietuvos miestai ir miesteliai savo krašto istoriją pristatydami iki šiol dažnai remiasi Kviklio surinkta medžiaga arba tiesiog persispausdina ištisus jo knygų puslapius. Deja, kaip neretai atsitinka, palikusieji ryškius savo gyvenimo

ženklus ilgainiui tarytum pamirštami arba prisimenami tik retsykais, minint kokias nors sukaktis[5]. Kas buvo šis žmogus, kurio vardas daugeliui lietuvių pirmiausia siejasi su leidiniais „Mūsų Lietuva“ ir „Lietuvos bažnyčios“?

B. Kviklys, K. Ambrozaitis, M. Lenkauskienė

Bronius Kviklys priklausė tarpukario Lietuvos kūrėjų kartai, subrendusiai ir šaknis įleidusiai nepriklausomoje Lietuvoje, dėl karo ir sovietų okupacijos priverstai trauktis į Vakarų. Jis gimė 1913 m. lapkričio 10 d. Utenos rajone, Daugailių valsčiuje, Zastromo vienkiemyje ūkininkų Antano ir Onos Kviklių šeimoje. Mokėsi Antalieptės ir Utenos gimnazijose, 1932-1937 m. studijavo ekonomiką Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultete, vėliau, 1938-1941 m., tęsė teisės studijas Kauno ir Vilniaus universitetuose, 1943 m. gavo ekonomisto diplomą. Dar studijų metais, kad galėtų užsimokėti už pragyvenimą ir mokslą, uždarbiaudavo rašydamas straipsnius įvairioje spaudoje, vėliau įsidarbino žurnalo „Policija“ administratoriumi ir techniniu redaktoriumi. Čia susipažino su leidybos darbais, o įgyta patirtis vėliau pravertė jau gyvenant emigracijoje. 1939 m. vedė Broneę Saladžiūtę, Kaune jiems gimė dukros Rūta ir Ramunė, o vėliau, jau gyvenant Čikagoje – jaunėlė dukra Danguolė.

Turbūt niekas negalėtų pasakyti, kaip būtų susiklostę Broniaus Kviklio, jo artimųjų likimai, jei ne karas ir sovietų okupacija. Sovietams okupavus Lietuvą, nutrūko jo

darbas Policijos departamente. Karo metais jis dirbo sekretoriumi Kaune Raudonojo kryžiaus ligoninėje, slapta bendradarbiavo leidžiant pogrindžio spaudą, artėjant rusų frontui 1944 m. rudenį su šeima pasitraukė į Vakarų, atsidūrė Vokietijoje. Lietuvoje liko tėvai, broliai, seserys, kiti artimieji, kurių daugiau niekada nematė, tik susirašinėjo[6].

Daugelis šios politinių pabėgėlių kartos emigrantų, traukdamiesi iš Lietuvos, išsinešė plačiai suvokiamus tautinės pareigos ir skolos savajam kraštui jausmus; išsibarstę po visą pasaulį kėlė sau itin griežtus tikslus nepaskęsti svetimųjų jūroje, išlaikyti tautiškumą, dirbti darbą, kurio dirbti neleidžiama likusiesiems krašte, kelti Lietuvos klausimą tarptautinėje erdvėje, kovoti už nepriklausomybės idėjos tąsą, kurti ir puoselėti lietuvišką kultūrą net ir gyvenant toli nuo Lietuvos. B. Kviklys, be abejonės, būtų vienas iš ryškiausių pavyzdžių: jo darbai, visas laisvalaikis, sunkiai uždirbamos lėšos buvo skiriami lietuviškai veiklai, lietuviškos kultūros vertybių išsaugojimui, lietuviškos kultūros sklaidai Vakaruose.

Stasio Raštikio III tomo pristatyme: J. Prunskis, B. Kviklys, J. Janušaitis, A. Pužauskas

Pasitraukęs į Vokietiją, B. Kviklys Ilertisene (*Illertissen*) buvo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus įgaliotinis ir padėjo organizuoti lietuvių tremtinių bendruomenę.

1947-1950 gyveno Memingeno (*Memmingen*) ir Švabijos Gmiundo (*Schwäbisch Gmünd*) DP stovyklose, ten lietuvių gimnazijose dėstė geografiją ir visuomenės mokslus. Persikėlęs gyventi į JAV, 1951-1967 m. dirbo fizinį darbą baldų ir metalo gaminių fabrikuose. Darbas fabrike buvo pragyvenimo šaltinis, tačiau tikrasis darbas laukdavo sugrįžus į namus, atsisėdus prie darbo stalo ir rašomosios mašinėlės. Kiekvieną vakarą po kelias valandas rašymo – tokios tvarkos ir disciplinos jis laikėsi visą gyvenimą. Dukrai Danguolei buvo prasitaręs, kad gal ir gerai išėjo, jog jam buvo lemta tiek metų praleisti fabrike, nes dieną dirbdamas fizinį darbą galėjo mintyse planuoti, ką vakare grįžęs namo rašys. Jei būtų turėjęs dirbti protinį darbą, tokių knygų, kaip „Mūsų Lietuva“, tikriausiai niekuomet nebūtų parašęs[7]. Gyvenimas palengvėjo 1968 m., kai vienuolių marijonų pakviestas B. Kviklys tapo laikraščio „Draugas“ redaktoriumi, ten dirbo iki išėjimo į pensiją 1980 m.

Nors Lietuvoje buvo baigęs ekonomikos ir teisės studijas, B. Kviklio tikroji meilė buvo spauda: rašyti į spaudą pradėjo dar mokydamasis gimnazijoje, vėliau, jau studijų metais, artimiau susipažino su spaudos darbais, tapo profesionaliu žurnalistu. Vien pabandžius išvardyti Lietuvos ir išeivijos leidinius, kuriuose bendradarbiavo B. Kviklys, susidarytų ilgas sąrašas: „Mūsų sportas“, „Kūno kultūra ir sportas“, „Talka“, „Bendras darbas“, „Skautų aidas“, „Tautos kelias“, „Trinitas“, „XX amžius“, „Lietuvos aidas“, „Jaunoji karta“, „Šviesos kelias“, „Policija“, „Milicija“, „Mintis“, „Žiburiai“, „Mūsų kelias“, „Knygų lentyna“, „Dirva“, „Draugas“, „Pasaulio lietuvis“, „Darbininkas“, „Mūsų vytis“, „Skautų aidas“ ir daugelis kitų. Jo iniciatyva 1948 m. Memingene pradėtas leisti skautų laikraštėlis „Vytis“ virto rimtu akademinės skautijos žurnalu „Mūsų vytis“, kurį B. Kviklys redagavo iki 1956 m. Nuo 1968 m. iki 1980 m. buvo vienas iš „Draugo“ redaktorių, net išėjęs į pensiją šalia kitų užsiėmimų iki mirties rašė „Draugui“ ir kitiems leidiniams įvairiomis temomis: nuo išeivijos iki sovietinės Lietuvos aktualijų. Gyvendamas emigracijoje parašė ir išleido kelias knygas, dar daugiau išleista jo redaguotų ir leidybai parengtų leidinių. Skaitant jį pažinojusių žmonių prisiminimus, į akis krinta nuolat kartojami Broniaus Kviklio bruožai: darbštumas, pareigingumas. Jis niekada neleisdavo laiko tuščiai, vis kur nors skubėjo, kur nors bėgo – tai į redakciją, tai į spaustuotę, tai į skautų sueigą, o namuose vakarais po darbo ilgas valandas sėdėdavo prie rašomosios mašinėlės rašydamas knygas, straipsnius, laikraščių vedamuosius.

Bronius Kviklys su žurnalistais ir Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos nariais. 1974 m.

Tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje B. Kviklys buvo žinomas kaip kolekcininkas, surinkęs didžiulę lituanistinių knygų, spaudos, dokumentų, numizmatikos, filatelijos kolekciją. Kaip liudija jo dukrų prisiminimai[8], žemiškų turtų kaupti nesistengė, pats tenkindamasis pragyvenimo minimumu: gyveno taupiai, nemėgo pasilinksminimų, buvo abstinentas, o savo uždirbtas lėšas skirdavo lietuviškai veiklai ir per gyvenimą surinko ir išsaugojo turtus, turinčius didelės vertės lietuvių tautos kultūrai. Tiesa, jis nebuvo tipinis kolekcininkas, labiau panėšėjo į lietuviškų vertybių saugotoją ir gelbėtoją. Lietuviški leidiniai, archyvai buvo reikalingi darbui, dar labiau jam rūpėjo, kad šis lietuvių turtas nepražūtų – Amerikoje būta ne vieno atvejo, kai į šiukšlynus buvo išvežamos lietuviškos knygos, leidiniai, rankraščiai. Broniaus Kviklio pastangomis iš likviduojamų institucijų (Pensilvanijos universiteto, Marijonų vienuolijos ir kt.) ir privačių asmenų bibliotekų buvo išgelbėta daugybė leidinių, dokumentų, o jo namuose kaupėsi nuo neišvengiamos pražūties išsaugotos lietuviškos vertybės: nuo prezidento Antano Smetonos laiškų, Vydūno rankraščių, kitų asmenų archyvų, retų lietuviškų maldaknygių ir leidinių iki LDK monetų ar liaudies drožinių. „Porą kartų teko lankytis Broniaus Kviklio namuose. Vaizdas pritrenkiantis. Tai ne privatus namas, o įvairiausių muziejų rinkinys. Tuose namuose galėtum išsėdėti savaitėmis ir vis dar būtų ką vartyti, į ką žiūrėti, – rašė Česlovas Senkevičius. – Pirmą kartą tai pamatęs labai stebėjausi, o jis šypsodamasis tarė: „Kiti perka vasarnamius, o aš rinkinius.“[9]

Kviklio kolekcija ir biblioteka buvo atvira visiems besidomintiems, pas ją lankydavosi ne tik Amerikoje gyvenantys tautiečiai, bet ir iš Lietuvos atvykusieji, nemažai žmonių naudojo jo kolekciją rašydami straipsnius, knygas, rengdami parodas, o atkūrus nepriklausomybę visa vertinga kolekcija buvo padovanota Lietuvai[10]. Kalbama, kad jo kuklus namelis Čikagoje traukė atvykstančius kultūrininkus, nes su šeimininku buvo galima leisti į ekskursijas po begalinius lietuvių kultūros lobius, atvykusius jis ne tik mielai sutikdavo, dalindavosi savo žiniomis, bet ir leidiniais apdovanodavo.[11] Rodos, B. Kviklio nuoširdumas ir noras padėti buvo ne mažiau imponuojantis nei jo archyvas. Jį pažinoję žmonės liudijo, kad Kviklio galva buvo tarytum kompiuteris; jo atmintyje niekas nedingdavo, jis visuomet žinodavo, kur rasti reikiamos informacijos, ir buvo tapęs savotišku „lituanistinių informacijų centru“, nes surinkta informacija mielai dalindavosi su kitais[12], stengdamasis padėti kiekvienam, kuris kreipdavosi į jį pagalbos, patarimų, informacijos.

Su žmona Brone Saladžiūte-Kvikliene ir dukromis Rūta ir Ramune

Reiktų paminėti dar vieną išeivijos bendruomenei svarbią, neretai pamirštamą veiklą – Broniaus Kviklio rengtas parodas, kurios apkeldavo įvairias lietuvių gyvenvietes JAV ar Kanadoje, supažindindavo lietuvius su Lietuvos istorija, kultūra. Nežinia, kiek tokių parodų per savo gyvenimą buvo surengęs: apie pagrindinę Lietuvos spaudą, lietuvių migraciją į Ameriką, Nepriklausomos Lietuvos garbės ženklus, Lietuvos kariuomenę, žymius lietuvių visuomenės veikėjus, jubiliejines parodas, skirtas Vilniaus universiteto 400 metų sukakties, Lietuvos krikščionybės minėjimui, „Aušros“ ir „Varpo 100 metų jubiliejams ir t. t. Rengdamas parodas pasiremdavo ne tik savo, bet ir kitų lietuvių išeivių sukauptais archyvais, siekdamas visuomenei parodyti daugybę Lietuvai ir lietuviams svarbaus ir brangaus istorinio palikimo.

Tai vis smulkesni B. Kviklio darbai. Didžiausias palikimas, žinoma, yra du unikalūs enciklopediniai leidiniai „Mūsų Lietuva“ ir „Lietuvos bažnyčios“. Apie Lietuvos gyvenvietes ar bažnyčias galima rasti medžiagos įvairiuose šaltiniuose: nuo svetimtaučių XIX a. leistų leidinių iki sovietmečiu ir Lietuvai atgavus nepriklausomybę išleistų atskiroms vietovėms ar bažnyčioms skirtų leidinių, žinynų, istorijų. Bet iki šiol niekas taip ir nebandė pakartoti to, ką anuomet padarė ekonomistas Bronius Kviklys – išleisti leidinius, kurie apimtų visos Lietuvos teritoriją, jos gyvenvietes, miestus ir miestelius, bažnyčias. Žinoma, jis turėjo pagalbininkų, tačiau didžiausią dalį darbo atliko vienas žmogus. Tai buvo ne vienerių metų darbas – galima sakyti, visą gyvenimą Kviklys kaupė įvairią medžiagą apie Lietuvos vietoves, bažnyčias, istoriją. Net normaliais laikais gyvent Lietuvoje būtų sunku padaryti tokį darbą (surinkti medžiagą, aprašyti, surinkti iliustracijas ar nufotografuoti vietoves, bažnyčias), o autorius gyveno toli nuo Lietuvos, atskirtas geležinės uždangos, kai keliai į sovietų okupuotos Lietuvos archyvus ir literatūros saugyklas buvo uždaryti. Medžiaga buvo renkama keliais būdais: panaudojant svetimųjų (daugiausia rusų, lenkų, vokiečių) skelbtus šaltinius, knygas, enciklopedinius leidinius, spaudą, apklausiant dar gyvus iš įvairių vietovių kilusius asmenis. „Apklausinėjau apie 200 asmenų, kurių dabar gal tik keli nuošimčiai tebėra tarp gyvųjų. Jeigu tai nebūčiau padaręs, jų žinios būtų su jais į kapus nukeliavusios“ [\[13\]](#), pasakojo „Mūsų Lietuvos“ autorius. Taip pat kruopščiai buvo renkama iliustracinė medžiaga: peržiūrėti senųjų išeivių ir naujai atvykusiųjų asmeniniai albumai, ieškant juose reikiamų vietovių vaizdų, daromos nuotraukos iš senųjų leidinių, žurnalų, nemažai pagalbos sulaukta ne tik iš

išeivijos, bet ir iš Lietuvos.

Bronius Kviklys, Juzefa Daužvardienė ir Stasys Pieža 1974 m.

Šie leidiniai liudijo ne tik begalinį Kviklio darbštumą, žinias, bet ir tokiam darbui itin reikalingus organizacinius gabumus: rengiant enciklopedinius leidinius jam pavyko suburti didelį įvairiuose kraštuose gyvenančių skirtingo amžiaus, pažiūrų, profesijų talkininkų būrį. Reikėjo įdėti daugybę darbo surenkant duomenis iš įvairių žmonių ir šaltinių, ką jau kalbėti apie tokios medžiagos sutvarkymą, susistemimą, knygų rašymo ir leidybos darbus. Dirbta daugiausia vakarais ir savaitgaliais, laisvu nuo pagrindinio darbo laiku. Tik paskutiniaisiais metais, išėjęs į pensiją, jis galėjo daugiau laiko skirti „Lietuvos bažnyčių“ serijos užbaigimui. Autoriui teko ir didžioji finansinės knygų leidimo naštos dalis: už knygas negaudamas nė cento honoraro (niekas neapmokėdavo ir kitų, gana didelių knygos parengimo darbų išlaidų), pats asmeniškai rūpinosi leidybai reikalingų lėšų surinkimu, knygų platinimu, reklamavimu^[14]. Nebuvo lengva, ne kartą buvo užsiminęs apie sunkumus leidžiant šiuos leidinius, kai kada susidurdavo su

išeivijos abejingumu ar net kritika, bet niekada nenuleisdavo rankų. Tai, ką ne visada suprato išeivija, įvertino popiežius Jonas Paulius II – 1984 m. už leidinį „Lietuvos bažnyčios“ Bronių Kviklį apdovanojo labai aukštu Bažnyčiai nusipelnusiems civiliams asmenims skiriamu „Pro Ecclesia et Pontifice“ ordinu.[\[15\]](#)

Gali kilti klausimas, kodėl Kviklys ėmėsi tokio vienam žmogui, rodos, nepakeliamo darbo? Ne viename interviu į panašius klausimus jis yra atsakęs paprastai: šių darbų imtis jį skatino didžiulė visų išeivių meilė savo ar savo tėvų gimtajai žemei, Lietuvai:

„Iš mažų dienų labai mylėjau savo gimtąją žemę. O čia gyvendamas pamačiau, kad ją nemažiau myli ir visi kiti dori Amerikos lietuviai – senieji ir naujieji. Ne vienas man tai tvirtino dainos žodžiais: „Tėviškę brangią vis regiu sapne“. Kartą iškilo mintis pačiam pažiūrėti ir kitiems parodyti, kaip atrodo toji tėviškėlė tikrumoje, ne vien sapne.“[\[16\]](#)

Viena iš B. Kviklio parengtų parodų

Tuo metu Bronius Kviklys greičiausiai negalvojo, kad kada nors šios knygos pasieks Lietuvą (nors minima, kad keliasdešimt knygų egzempliorių įvairiais keliais pavyko nuvežti į sovietinę Lietuvą, kur jos susilaukė didelio susidomėjimo), kad jomis domėsis ten gyveną tautiečiai. Svarbiausias knygų adresatas buvo išeivija – žmonės, kurie sovietinės okupacijos metais neturėjo galimybės nuvykti aplankyti Lietuvos, galėjo tai padaryti padedami knygų. Tiek „Mūsų Lietuva“, tiek „Lietuvos bažnyčios“ turėjo praskleisti geležinę uždangą, užfiksuoti ir ateities kartoms parodyti nykstančias protėvių sukurtas kultūros vertybes, pažįstamą ir dar nematytą Lietuvą, supažindinti su jos istorija, paskatinti jaunosios kartos domėjimąsi Lietuva[17].

Broniaus Kviklio portretas būtų nepilnas bent keliais sakiniais nepaminėjus skautų organizacijos. Su skautiška veikla jis susipažino dar mokydamasis Utenos gimnazijoje, o 1926 m. buvo vienas iš skautų draugovės Antalieptės gimnazijoje iniciatorių ir kūrėjų. Būtent skautiška veikla paskatino B. Kviklį nuo gimnazijos laikų domėtis Lietuvos istorija ir kraštotyra: kartu su kitais skautais Utenos gimnazijoje leido skautų laikraštėlį ir ten parašė pirmą savo gyvenime rašinėlį, Antalieptėje įsteigė skautų biblioteką ir pirmą mokyklos skautų muziejų, į kurį sunešdavo įvairias apylinkėje rastas senienes, eksponatus.[18] Nuo skautiškos veiklos nenutolo ir vėliau: mokydamasis universitete įstojo į lietuvių studentų skautų korporaciją „Vytis“, aktyviai dalyvavo skautų veikloje Vokietijoje ir JAV. Skautiški priesakai tarnauti Dievui, tėvynei ir artimui jam nebuvo tik tušti žodžiai, skautybės idealais jis vadovavosi visą gyvenimą. Ypač rūpinosi lietuvių skautų veiklos atgaivimu Vokietijos DP stovyklose, ryšių tarp įvairiose stovyklose išsibarsčiusių akademinų skautų užmezgimu bei palaikymu. Leisdamas ir redaguodamas skautiškus leidinius stengėsi pakelti skautų spaudos lygį, kad ji turėtų didesnės įtakos išeivijos jaunosios kartos auklėjimui lietuviška tautine dvasia. Jo gyvenime neabejotinai dominavo tai, ką skautai yra įpratę vadinti skautišku: savotiškas religingumo, patriotizmo ir humaniškumo, altruizmo bendras išgyvenimas, reikalaujantis iš skautų pasaulį tobulinti praktiškais darbais, nieko sau už tai nereikalaujant[19].

Žvelgiant į Broniaus Kviklio paliktus darbus atrodo, kad jo atliktų darbų užtektų ne vienam, o keliems žmonėms. Kartu visą gyvenimą jis išliko kuklus, dažnai viešumoje nepastebimas, sąžiningai ir kruopščiai savo darbą dirbantis lietuvis, saugantis ir telkiantis lietuviškas kultūros vertybes, besijaudinantis dėl jaunosios kartos lietuviškumo išsaugojimo ir besistengiantis jai perduoti meilę ir pareigą

Lietuvos kraštui.

Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išeivijos instituto archyvo nuotr.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

[1] Be enciklopedinių „Mūsų Lietuva“ ir „Lietuvos bažnyčios“ leidinių, Kviklys parašė knygas „Daugailiai“ (1943), „Lietuvių kova su naciais“ (1946), K. Pelėkio slapyvardžiu „Genocide Lithuanians“ (1949), „Akademinė skautija“ (1954), „Lietuviškoji išeivija JAV“ (1976) ir kt. Lietuviškoje spaudoje yra paskelbęs virš 9000 įvairios tematikos straipsnių. Jelionienė S. Jo darbai ilgai gyvens. *Draugas*, 1993 09 09, p. 3.

[2] Pabedinskas T. Bronius Kviklys brangino tikrąją ištikimybę. *Draugas. Literatūra, menas, mokslas*, 2003 11 29, p. 3

[3] „Mūsų Lietuva“, T. 1–4. Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla 1964–1968 (II fotografuotinis leidimas Vilniuje 1989–1991); „Lietuvos bažnyčios“, T. 1–6. Chicago: Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla, 1980–1987.

[4] Bronius Kviklys. „Mūsų Lietuva“ Lietuvoje. Išeivijos dovana atgimstančiai Lietuvai. *Pasaulio lietuvis*, 1990, nr. 4, p. 24–25.

[5] Išeivijos spaudoje galima rasti įvairių straipsnių, atsiminimų apie Bronių Kviklį, tačiau dauguma jų susiję su išleistų knygų pristatymais arba paminėjimu jam iškeliavus amžinybėn.

[6] Kviklytė D. Bronius Kviklys gyveno ir dirbo iki paskutinės jam Dievo suteiktos minutės. *Pasaulio lietuvis*, 2009, nr. 11, p. 34.

[7] Ten pat, p. 35.

[8] Kviklytė D. Bronius Kviklys gyveno ir dirbo iki paskutinės jam Dievo suteiktos minutės. *Pasaulio lietuvis*, 2009, nr. 11, p. 33–37; Bronius Kviklys dukros Rūtos prisiminimuose (I, II). *Draugas*, 2017 03 28, p. 8–9, 2017 03 30, p. 3, 7.

[9] Senkevičius Č. Stambūs Lietuvos šventovių tomai. Plataus užmojo darbas, pasirodęs jau dviem stambiom knygom. *Tėviškės žiburiai*, 1982 11 11, p. 5

[10] Broniaus Kviklio archyvas yra saugomas Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išeivijos institute.

[11] Medziukas I. Broniui Kvikliui amžinybės slenkstį peržengus. *Lietuvių dienos*, 1990 lapkritis, p. 16.

[12] Pasaulis liko daug tuštesnis. *Ateitis*, 1990 rugsėjis-spalis, p. 165–167; Dainauskas J. Bronius Kviklys skautiškas visuomenininkas. *Mūsų vytis*, 1991, nr. 4, p. 17.

[13] Bronius Kviklys. „Mūsų Lietuva“ Lietuvoje. Išeivijos dovana atgimstančiai Lietuvai. *Pasaulio lietuvis*, 1990, nr. 4, p. 24–25.

[14] Kviklytė D. Bronius Kviklys gyveno ir dirbo iki paskutinės jam Dievo suteiktos minutės. *Pasaulio lietuvis*, 2009, nr. 11, p. 33–37; Gimbutas J. Vienuolika Broniaus Kviklio tomų. *Draugas. Mokslas, menas, literatūra*, 1991 11 02, p. 1, 4.

[15] Ko mes nematom – pamatė Popiežius. Pokalbis su „Lietuvos bažnyčių“ knygu autorium. *Pasaulio lietuvis*, 1984 nr. 10, p.13–15.

[16] Taip atrodys tėviškė tikrovėje, ne sapne... Pokalbis su Br. Kvikliu, „Mūsų Lietuvos“ autorium. *Lietuvių dienos*, 1962 vasaris, p. 10.

[17] Kviklys B. Mūsų Lietuvą išleidžiant. *Mūsų Lietuva*, T. 1. Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1964, p. 5; Kviklys B. Knygas apie Lietuvos bažnyčias išleidžiant. *Lietuvos bažnyčios*. T. 1.: Telšių vyskupija. Chicago: Amerikos lietuvių bibliotekos leidykla, 1980, p. 6.

[18] Bronius Kviklys pasakoja (I, II). *Draugas*, 2020 01 28, p. 8–9, 2020 01 30, p. 5.

[19] Dainauskas J. Bronius Kviklys skautiškas visuomenininkas. *Mūsų vytis*, 1991, nr. 4, p. 12.